

кн. – Кн. 2: Середина XV – кінець XVI століття. – Київ, 1994; Франко І. Шість записів князя Іллі Костянтиновича Острозького з р. 1535-1540 // Франко І. Зібрання творів: У 50-ти т. – Київ, 1983. – Т. 39; Яковенко Н. М. Василь (Костянтин) Острозький // Там само; Її ж. М. Костянтин Острозький // Історія України в особах. Литовсько-польська доба. – Київ, 1997; Її ж. Українська шляхта з кінця XIV до середини XVII століття (Волинь і Центральна Україна). – Київ, 2008; Kardaszewicz S. Dzieje dawniejsze miasta Ostroga. Materiały do historyi Wołynia. – Warszawa – Kraków, 1913; Kempa T. Dzieje rodu Ostrogskich. – Toruń, 2002; Puzyna J. Danilo, ks. Turowski, ostrogski, chełmski i jego potomstwo // Miesięcznik Heraldyczny. – 1931. – R. 10; Strykowski M. Kronika polska, litewska, żmudska i wszystkiej Rusi. – Warszawa, 1846. – Т. 1.

Петро Кралюк

“Отпис на лист... Ипатия володимерского и берестейского епископа...” (Острог, 1598)

Назва книги – “Отпис на лист... Ипатия володимерского и берестейского епископа... до... кн. Костентина Острозского воеводы Киевского... в року 1598 писаний. Через одного найменшого клирика церкви Острожской в том же року отписаний”. На сьогодні багато вчених дотримується погляду, що авторство твору належить *Дорофейовичу Гагрилові* (інші гіпотези – *Суразький Василь*, *Смотрицький Мелетій*, *Борецький Іов*, *Лукаріс Кирило*). І. Мицько вважає, що під цим псевдонімом приховувався острозький протопоп Ігнатій. Вказане точне місце написання – “у школь кгрецкой Острозской”.

Характеристика книги: 4°; (57 арк. нумер.). Рядків – 26. Шрифт: 10 рядків – 59,81 мм (60, близько 81 мм). Орнамент: заставки 2 з 1-єї дошки; кінцівки 3 з 3-х дошок. Виливні прикраси – рамка з набірних

прикрас. Рамка на титулі. Структура твору: 1) “До чителника” (арк. 2-3 зв. нумер.); 2) “Передмова листу до отца епископа” (арк. 3 зв. – 4 зв. нум.); 3) “Лист” (арк. 5-32 нум.); 4) “История о листрикийском то есть о разбойническом ферарском синодѣ, вкоротцѣ правдиве, списаная” (арк. 33-57 нум.).

Приводом для написання твору послужив лист *І. Потія* (1598), до князя *В.-К. Острозького*, де простежувалася спроба схилити його до унії. Князь *В.-К. Острозький* не став сам відповідати, а доручив це *Клірику Острозькому*. Останній із цим завданням вправся дуже швидко. Так само швидко *О.* був надрукований. Головна увага автора звернена на унію та її наслідки. Він підкреслив, що її результатом стала не згода між церквами і конфесіями, а поглиблення ворожнечі – між братами, між паном та селянином.

Клірик Острозький звернув увагу на поведінку і моральне обличчя ініціаторів та прибічників унії. При цьому наголосив не на зраді своїх єдиновірців, а на облудності, нечесності дій щодо Риму. Так, у його висвітленні, ієрархи – ініціатори унії – зламали клятву; обманули папу, не виконавши даного йому слова; присягали за всіх православних, не маючи на те повноважень; вели перемовини від імені православних, використовуючи підроблені листи (“про які нам і не снилося”). Не обійшов увагою автор *О.* і традиційного питання про зверхність римських пап. Завершується твір зверненням до Бога з молитвою про істинну справжню унію.

Публікації: Памятники полемической литературы в Западной Руси. – Т. 3. – С. 377-432, 433-476; Слово многоцінне. – Київ, 2006. – Т. 1. – С. 432-459.

Місце зберігання: Україна – Київ: НБУВ; Росія – Москва: РДБ, ІМ, РДАДА; С.-Петербург: БАНР, РНБ; Литва – Вільнюс: БАН Литви; Польща – Варшава: Нац. б-ка (Варшава), Б-ка Люблін. католицьк. ун-ту (список XVII ст. з відмінностями).

Каталоги стародруків: Быкова Т. А. Каталог изданий Острожской типографии и трех пере-

движных типографий. – Ленинград, 1972. – № 14. – С. 34-35; Запаско Я., Исаевич Я. Пам'ятки книжкового мистецтва. Каталог стародруків, виданих на Україні. – Львів, 1981. – Кн. I (1574-1700). – № 37. – С. 31; Каратаев И. П. Описание славяно-русских книг, напечатанных кирилловскими буквами. – С.-Петербург, 1883. – Т. 1. – № 155. – С. 282-283; Його ж. Хронологическая роспись славянских книг, напечатанных кирилловскими буквами. 1491-1730. – С.-Петербург, 1861. – № 128. – С. 21; Каталог славяно-русских книг церковной печати библиотеки А. И. Кастерина / Сост. В. Ундольский // Чтения Общества истории и древностей российских при Московском университете. – 1848. – Т. 9. – № 58. – С. 100; Максименко Ф. П. Кириличні стародруки українських друкарень, що зберігаються у львівських збірках. – Львів, 1975. – № 195. – С. 37; Мицько І. З. Острозька слов'яно-греко-латинська академія (1576-1636). – Київ, 1990. – С. 92; Його ж. Чар архівних свідчень: Матеріали до біографій славетних публіцистів // Жовтень. – 1987. – № 3. – С. 87-88; Петров С. О.,

Бирюк Я. Д., Золотарь Т. П. Славянские книги кирилловской печати XV-XVIII вв. Описание книг, хранящихся в Государственной публичной библиотеке АН УССР. – Киев, 1958. – № 37. – С. 28; Ундольский В. М. Очерк славяно-русской библиографии. – Москва, 1871. – № 138. – Ствп. 22.

Література: Грушевський М. С. Історія української літератури. – Київ, 1995 (перевид.). – Т. 5. – Кн. 2: Перше Відродження (1580-1610). – С. 175-188; Завитневич В. Палинодия... – С. 163-165; Микитась В. А. Українська література в боротьбі проти унії. – Київ, 1984. – С. 42-43; Полек В. Т. Історія української літератури X-XVII століть. – Київ, 1994. – С. 79-82; Яременко П. К. Памфлети Клірика Острозького – українського письменника-полеміста кінця XVI ст. // Питання літератури: Наук. записки. – Дрогобич, 1962. – Вип. 7. – С. 117-179; Kardaszewicz S. Dzieje dawniejsze miasta Ostroga. Materiały do historyi Wołynia. – Warszawa – Kraków, 1913. – S. 127.

Віктор Атаманенко